BIURO DZIEKANÓW
Wpłynęło dnia 2.07.2026 r.

Kościan, 1 lipca 2026 roku

Prof. UAM dr hab. Cezary Trosiak
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Agaty Smolak zatytułowanej *Polityka młodzieżowa w sektorze kształcenia zawodowego. Studium przypadku współpracy szkół kształcenia zawodowego z przedsiębiorcami,* Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, napisana pod kierunkiem dr hab. Radosława Marzęckiego, prof. UKEN.

Przedstawienie podstawowych danych o kandydatce.

Doktorantka studia pierwszego stopnia na kierunku komunikacja polityczna ukończyła w roku 2009 w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej Uniwersytet Humanistycznospołeczny w Warszawie. Studia uzupełniające magisterskie w roku 2011 na Uniwersytecie Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie na kierunku integracja europejska. W latach 2016-2020 była doktorantką Uniwersytetu Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie. Od roku 2022 przygotowuje rozprawę doktorską w trybie eksternistycznym na Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie w ramach dyscypliny nauka o polityce i administracji. Ponadto w roku 2011 i w latach 2018-2019 Kandydatka brała udział w programie mobilności akademickiej w ramach której przebywała na Katholike Uniwersiteit w Lueven w Belgii.

Przebieg pracy naukowo-zawodowej (miejsce pracy, zajmowane stanowiska).

W ramach studiów doktoranckich na UKSW Doktorantka prowadziła zajęcia z metodologii badań politologicznych, co niewątpliwie wpłynęło na warsztat badawczy dysertacji. Na uwagę zasługuje również to, że w ramach edukacji pozaformalnej współpracując z Fundacją BigBang pracowała jako edukatorka młodzieży prowadząc warsztaty, szkolenia, oceniała programy edukacyjne prowadzone w ramach programu Erasmus+.

W ostatnich czterech latach opublikowała dwa artykuły w czasopismach naukowych, trzy rozdziały w czasopismach naukowych i przygotowała dwa raporty z badań, które bezpośrednio związane są z tematem dysertacji. Ponadto w latach 2022-2024 brała udział w 13 konferencjach, seminariach i webinariach naukowych. Wcześniej odbywała staże, brała udział w programach rozwojowych.

Wszystko to razem ukształtowało zainteresowanie badawcze Doktorantki polityką publiczną, polityką młodzieżową, rynkiem pracy, kształceniem zawodowym, mechanizmami współpracy edukacja-biznes, kompetencjami przyszłości zastosowaniem wirtualnej rzeczywistości i sztucznej inteligencji w edukacji i na rynku pracy. Naturalną konsekwencją tych zainteresowań jest przygotowana przez mgr Agatę Smolak dysertacja doktorska zatytułowana *Polityka młodzieżowa w sektorze kształcenia zawodowego. Studium przypadku współpracy szkół kształcenia zawodowego z przedsiębiorcami.*

Uwagi wprowadzające do recenzji.

Przedłożona mi do recenzji praca jest przykładem opisu z elementami analizy funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego w Polsce w drugiej dekadzie lat dwutysięcznych. Był to okres, kiedy władze oświatowe, samorządy i przedsiębiorcy coraz krytyczniej oceniali skuteczność funkcjonowania kształcenia zawodowego wprowadzonego reformą oświaty przeprowadzoną w roku 1999, której istotą było dążenie do wyrównywania szans edukacyjnych i wydłużenia okresu kształcenia ogólnego. Intencją ustawodawcy było zachęcenie młodzieży do wyboru ogólnej ścieżki kształcenia i kontynuowania nauki na studiach. Technika i zasadnicze szkoły zawodowe miały zostać zastąpione przez licea o profilu zawodowym i dwuletnie szkoły zawodowe. Jednak z uwagi na niskie wyniki uzyskiwane przez uczniów liceów profilowanych utrzymano system, w którym pozostawiono dotychczasowe typy szkół kształcących zawodowo, czyli trzyletnie szkoły zawodowe i czteroletnie technika. Wraz upływem czasu coraz większa liczba absolwentów wyższych uczelni nie znajdowała zatrudnienia, które dyskontowałoby ich wykształcenie. Pierwsza dekada lat 2000. była okresem przygotowań do reformy kształcenia zawodowego. W 2010 r. Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej (KOWEZiU) przeprowadził kompleksowe badania stanu szkolnictwa przed zmianami, z które pokazywały rosnące zainteresowanie młodzieży tym typem edukacji, ale utrzymującą się niską świadomość jej wartości oraz negatywne opinie na temat szkolnictwa zawodowego. Oferta szkół wynikała głównie z dostępnych zasobów i

kosztów, a rzadziej z potrzeb rynku pracy. Co prawda środki UE po 2004 r. poprawiły warunki kształcenia, jednak infrastruktura pozostawała nierówna i niedoinwestowana. Zdecydowana większość dyrektorów zgłaszała potrzebę przeprowadzenia remontów swoich szkołach. System finansowania pogarszał sytuację lokalową. Jeszcze innym problemem był także niedobór nauczycieli przedmiotów zawodowych, kadra starzała się, a warunki pracy zniechęcały nowych kandydatów, co zagrażało funkcjonowaniu systemu. Wnioski między innymi z tej diagnozy stały się punktem wyjścia przeprowadzonej w 2012 roku reformy, która miała z jednej strony stanowić odpowiedź na wyzwania stojące przed szkolnictwem zawodowym, z drugiej była konsekwencją przystąpienia Polski do Unii Europejskiej z czym wiązała się konieczność dostosowania polskiego systemu szkolnictwa zawodowego do standardów Unii Europejskiej, aby umożliwić wzajemne uznawania kwalifikacji osób uczących się i pracowników na terenie UE. Ramy te wyznaczają Europejska Rama Kwalifikacji (EQF), Europejski System Transferu Osiągnięć w Kształceniu i Szkoleniu Zawodowym (ECVET), Europejskie Ramy Odniesienia na Rzecz Zapewnienia Jakości w Kształceniu i Szkoleniu Zawodowym (EQAVET) czy Projekt Europass.

Wymagało to podjęcia zmian systemowych. Rozpoczęta w 2012 r. reforma kształcenia zawodowego nabrała nowego wymiaru po 2016 r. (m.in. z powodu zmiany struktury systemu edukacji i wprowadzenia do niego nowych typów szkół, w tym branżowych szkół I i II stopnia).

Przede wszystkim o tym jest ta praca.

W tym miejscu chciałbym poczynić uwagę, do której wrócę w dalszej części recenzji. Rozprawa ta, z uwagi na swoją objętość, mogłaby zostać podzielona na dwie odrębne prace, z których pierwsza mogłaby być poświęcona polityce publicznej ze szczególnym zwróceniem uwagi na politykę młodzieżową. Druga mogłaby dotyczyć polityki młodzieżowej sektora kształcenia zawodowego na przykładzie Wielkopolski. Jak się domyślam promotorowi trudno było powstrzymać temperament „pisarski" Doktorantki.

Tytuł rozprawy doktorskiej stanowiącej podstawę ubiegania się w aktualnym postępowaniu o nadanie stopnia doktora.

Przedłożona mi do recenzji praca mgr Agaty Smolak nosi tytuł *Polityka młodzieżowa w sektorze kształcenia zawodowego. Studium przypadku współpracy szkół kształcenia zawodowego z przedsiębiorcami*, której promotorem jest dr hab. Radosław Marzęcki prof. Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Promotor jest pracownikiem Instytutu Socjologii,

Kognitywistki i Filozofii tego uniwersytetu i kieruje Katedrą Metodologii Badań Społecznych. Umieszczam tę informację w recenzji z uwagi na to, że warsztat metodologiczny wykorzystany przy pisaniu tej pracy zasługuje na szczególne wyróżnienie. Niewątpliwie jest to efekt bardzo dobrej współpracy Doktorantki w promotorem jak również tego, że w ramach studiów doktoranckich prowadziła zajęcia z metodologii badań politologicznych.

Wskazanie oraz ocena celu pracy kandydatki.

Zadanie jakie postawiła przed sobą Doktorantka, przystępując do realizacji badań oraz do pisania pracy na podstawie zebranego materiału empirycznego, polega na wyjaśnieniu mechanizmów wdrażania polityki młodzieżowej na poziomie regionalnym oraz na empirycznej weryfikacji założenia o oddolnym charakterze jej realizacji. Szczególne miejsce w pracy zajmuje również krytyczna analiza sektorowości polityki młodzieżowej polityki publicznej, która w Polsce wciąż nie została objęta spójną i długofalową strategią publiczną. W tym miejscu należałoby się jednak zastanowić, czy nie chodzi raczej o opis oraz analizę skuteczności tych mechanizmów. Uwaga ta nasuwa się po lekturze dysertacji, w której choć występują elementy analizy, to dominuje opis systemu. Sformułowany przez mgr Agatę Smolak problem badawczy to poszukiwanie odpowiedzi na pytanie *Jak wygląda i na czym polega (czym charakteryzuje się) podstawowy model współpracy w zakresie kształtowania i realizacji polityki młodzieżowej województwa wielkopolskiego w obszarze kształcenia zawodowego?* Znalezieniu odpowiedzi na to pytanie miało posłużyć sformułowanie 12 pytań szczegółowych. Sformułowanie problemu badawczego oraz postawienie pytań szczegółowych było Doktorantce niezbędne do wyprowadzenia, jak sama ją określiła, głównej hipotezy badawczej: *realizacja polityki młodzieżowej w obszarze kształcenia zawodowego w województwie wielkopolskim przybiera postać oddolnego modelu wdrażania polityki publicznej, opartego na współpracy pomiędzy szkołami zawodowymi, przedsiębiorcami oraz samorządem lokalnym, a działania inicjowane przez lokalnych aktorów prowadzą do powstania partnerstwa generującego efekt synergii.* W tym miejscu należałoby jednak rozważyć, czy wskazane sformułowanie ma charakter hipotezy badawczej, czy raczej tezy.

Ocena układu rozprawy doktorskiej, w tym informacje o jej poszczególnych częściach składowych.

Postawione przed sobą zadanie Autorka realizuje na 501 stronach maszynopisu, które zostały podzielone na pięć rozdziałów. Jak już wyżej wspomniałem pracę tę można by podzielić na dwa odrębne tomy, co niejako potwierdza przyjęty przez Doktorantkę podział na rozdziały. Treść rozdziału metodologicznego najczęściej stanowi pierwszy bądź drugi rozdział, w którym autorzy prac naukowych prezentują zastosowaną metodologię. Lecz jak zawsze jest to wybór autora, który wyjaśnia przyjęcie takiego podziału, co uczyniła również Doktorantka. Przyjęty podział na rozdziały i podrozdziały spełnia kryteria rozłączności i wyczerpywalności. Rozdział I zatytułowany *Polityki publiczne – teoria i praktyka* i rozdział II zatytułowany *Polityka młodzieżowa – próba wyznaczenia obszaru badawczego* oraz rozdział III, *Współpraca sektora edukacji zawodowej i rynku pracy w zakresie polityki młodzieżowej* można potraktować jako rozdziały teoretyczne. Pozostałe dwa rozdziały, rozdział IV, *Studium przypadku współpracy szkół kształcenia zawodowego z pracodawcami z uwzględnieniem współpracy samorządu w województwie wielkopolskim*, rozdział V *Zakończenie* można potraktować jako rozdziały empiryczne. Tytuł rozdziału V nie jest najtrafniejszy.

Rozdział pierwszy (*Polityki publiczne – teoria i praktyka*) stanowi teoretyczny fundament pracy. Autorka przedstawiła w nim różne ujęcia polityk publicznych, podkreślając ich interdyscyplinarność oraz potrzebę precyzyjnego definiowania podstawowych pojęć, co miało pozwolić jej na późniejszą operacjonalizację problemu badawczego. Takie podejście było potrzebne do uporządkowania terminologii i stworzenia spójnych ram interpretacyjnych dla dalszej analizy. Szczególną uwagę Doktorantka poświęciła linearnemu modelowi cyklu polityki publicznej autorstwa Harolda Lasswell'a, który został przyjęty przez nią jako główny schemat badawczy. W jego obrębie szczegółowo omówiony został etap implementacji, akcentując jego znaczenie dla efektywności całego procesu. Dokonano także przeglądu sposobów wdrażania polityk publicznych, skupiając się na podejściach top-down i bottom-up oraz wskazując ich cechy, zalety i ograniczenia w kontekście praktyki administracyjnej i lokalnych uwarunkowań.

Rozdział drugi (*Polityka młodzieżowa – próba wyznaczenia obszaru badawczego*) zawiera pogłębioną analizę polityki młodzieżowej na poziomie europejskim, krajowym i lokalnym. Ujęcie to ma umożliwić czytelnikowi zrozumienie mechanizmów projektowania i wdrażania działań publicznych skierowanych do młodzieży w różnych kontekstach instytucjonalnych i terytorialnych. W rozdziale tym podjęto próbę określenia, kim są współcześni młodzi ludzie, jakie mają cechy oraz z jakimi wyzwaniami na rynku pracy mierzyli się w latach 2010–2020. Polityka młodzieżowa ukazana została jako wielowymiarowy i międzysektorowy obszar,

obejmujący szeroki wachlarz zagadnień, od edukacji i zatrudnienia po kwestie społeczne, obywatelskie i kulturowe.

Rozdział trzeci (*Współpraca sektora edukacji zawodowej i rynku pracy w zakresie polityki młodzieżowej*) Doktorantka poświęciła analizie relacji między systemem kształcenia zawodowego a rynkiem pracy w kontekście realizacji polityki młodzieżowej. Kształcenie zawodowe przedstawiła jako istotną odpowiedź na wyzwania stojące przed młodym pokoleniem. W rozdziale tym Doktorantka zaprezentowała strategiczne kierunki rozwoju tego sektora w Polsce oraz rozwiązania organizacyjne i zarządcze funkcjonujące na poziomie europejskim i krajowym i omówiła system dualny oraz inne formy współpracy szkół z pracodawcami, realizowane przy wsparciu samorządu lokalnego.

Rozdział czwarty (*Studium przypadku współpracy szkół kształcenia zawodowego z pracodawcami z uwzględnieniem współpracy samorządu w województwie wielkopolskim*) rozpoczyna się od przedstawienia założeń metodologicznych prowadzonych przez Doktorantkę badań oraz charakterystyki demograficzno-ekonomiczną Wielkopolski. Wyniki badań własnych zostały przez nią zaprezentowane w formie studium przypadku dotyczącego współpracy szkół zawodowych z pracodawcami przy udziale samorządu lokalnego. W rozdziale tym dokonana została empiryczna weryfikacja przyjętego modelu implementacji polityki młodzieżowej, który został opisany w części teoretycznej. Celem tego zabiegu było sprawdzenie jego użyteczności na poziomie regionalnym. W analizie opisano czynniki sprzyjające rozwojowi współpracy, zidentyfikowano kluczowych uczestników procesu oraz przedstawiono strategie i działania wzmacniające relacje między edukacją a rynkiem pracy. Na podstawie danych jakościowych zaproponowano model triady współpracy: szkoła–samorząd–biznes w Wielkopolsce, wskazując jego potencjał w budowaniu partnerstw o charakterze synergicznym.

Rozdział piąty (*Zakończenie*) podsumowuje całość rozważań oraz prezentuje najważniejsze wyniki badań. Doktorantka przedstawiła w nim wnioski płynące z analizy jakościowej, udzieliła odpowiedzi na postawione pytania badawcze oraz zweryfikowała hipotezę na podstawie zgromadzonych danych empirycznych. Sformułowała rekomendacje, których wdrożenie w jej opinii powinno przyczynić się do wzmocnienia współpracy między szkołami zawodowymi, przedsiębiorstwami i samorządem lokalnym. Na szczególne podkreślenie zasługuje to, że Autorka wskazała ograniczenia, zarówno metodologiczne, jak i empiryczne, jakie tkwią w zebranym materiale. Pozwoliło to jej na krytyczną ocenę uzyskanych rezultatów, a także określić kierunki koniecznych dalszych badań nad polityką młodzieżową w obszarze

kształcenia zawodowego. Wszystko to świadczy o dojrzałości mgr Agaty Smolak jako badaczki.

Ocena wykorzystanej bibliografii.

Wykorzystane źródła są bogate i zróżnicowane. Na szczególne uznanie zasługuje podstawa źródłowa pracy, którą stanowią oryginalne dokumenty krajowe i międzynarodowe. Autorka kompleksowo wykorzystała dostępną literaturę polską i angielskojęzyczną. Dotarła do wielu ciekawych, reprezentatywnych dla tematu rozprawy materiałów, książek i artykułów naukowych, nie tylko „mainstreamowych". Wysoko oceniam pracę włożoną przez Autorkę na etapie kwerendy bibliotecznej oraz selekcji źródeł *online*, a także sposób ich wykorzystania podczas pisania pracy doktorskiej. Przypisy pojawiają się w pracy we właściwych miejscach. W całej znalazło się aż 1273 przypisów co niewątpliwie jest dowodem na przestrzeganie przez Doktorantkę standardów dotyczących problemów etycznych związanych z wykorzystaniem istniejących źródeł.

Wskazanie oraz ocena zastosowanych metod badawczych.

Rozdział czwarty i piąty stanowią część empiryczną rozprawy. Cel jaki sobie postawiła autorka przystępując do pisania tych rozdziałów, to poszukiwanie odpowiedzi na sformułowane pytania badawcze. Szerzej, mają pozwolić na empiryczne potwierdzenie trafności sformułowanych w części teoretycznej pracy tez i hipotezy, jak ją nazywa głównej, mówiącej o oddolnym charakterze tworzenia w województwie wielkopolskim polityki publicznej w obszarze kształcenia zawodowego, w którym uczestniczą szkoły zawodowe, przedsiębiorcy i samorząd.

Kandydatka w swoich badaniach wykorzystała analizę jakościową, w ramach której przeprowadziła wywiady pogłębione z przedstawicielami każdego środowiska współtworzącego system kształcenia zawodowego. Na uwagę zasługuje to, że dla każdej grupy przygotowała odrębne kwestionariusze wywiadu. Przy opracowaniu zebranego materiału empirycznego wykorzystała kodowanie tematyczne, co było jej potrzebne do wyodrębniania istotnych kategorii odwołując się do ram teoretycznych modelu cyklu polityki publicznej Harolda D. Lasswell'a. Omawiając wdrażanie przyjętego rozwiązania, które jest jednym z elementów modelu Lasswell'a dokonała analizy lokalnych uwarunkowań i mechanizmów współpracy z uwzględnieniem wieloetapowości tego procesu do czego wykorzystała ustalenia

Jeffrey'a Pressman'a i Aron'a Wildvsky'go. Przeprowadzone badania pokazały, że przy badaniu i wdrażaniu polityki młodzieżowej w obszarze kształcenia zawodowego istnieje konieczność integrowania mechanizmów oddolnych (szkoły, przedsiębiorcy) i odgórnych (władze samorządowe i oświatowe). Zdaniem Autorki użyteczne dla tego celu są koncepcje zarządzania sieciowego *governance* autorstwa Erik'a-Hans'a Klijn'a i Joop'a Koppenjan'a, którzy podkreślają znaczenie współpracy różnych podmiotów oraz wskazują na konieczność istnienia elastycznych struktur w skutecznym wdrażaniu polityk publicznych. W Polsce te zagadnienia badał Marcin Zawicki, który wskazał na konieczność integrowania różnych sposobów implementacji przyjętego rozwiązania.

Na szczególne podkreślenie zasługuje przyjęcie modelowego wręcz schematu postępowania badawczego. Zaczęła od zdefiniowania rzeczowych, przestrzennych i czasowych wymiarów pola badawczego, po czym zdefiniowała problem badawczy i postawiła 12 pytań badawczych (pytań szczegółowych). Zrealizowanie tych elementów postępowania badawczego pozwoliło jej na sformułowanie hipotezy badawczej. Dla jej potwierdzenia zostały zdefiniowane (skonceptualizowane) kluczowe dla tych badań pojęcia (wdrażanie polityki publicznej, i odgórność oddolność tego procesu, efekt synergii, współpraca typu win-win). Kolejnym punktem było określenie celów badawczych, które zostały przez nią podzielone na poznawczy, praktyczny i aplikacyjny. Wskazanie analizy jakościowej jako zastosowanego podejścia badawczego było kolejnym punktem przyjętego schematu badawczego. W podpunkcie 4.1.9 rozdziału czwartego zatytułowanym procedura badawcza zostały szczegółowo przedstawione kolejne etapy schematu postępowania badawczego, który jest wręcz podręcznikowy.

Na szczególne podkreślenie zasługuje to, że w ostatnim podpunkcie podrozdziału metodologicznego autorka informuje czytelnika o wyzwaniach i ograniczeniach związanych z prowadzeniem badań jakościowych, o których pisze Doktorantka. Największym jest, zarówno po stronie respondentów jak i badacza, subiektywizm zebranego materiału. Ponadto z powodu pandemii zdecydowana większość wywiadów została przeprowadzona online, co niewątpliwie również mogło mieć znaczenie, jeśli chodzi o jakość materiału empirycznego.

Ocena części rozprawy doktorskiej dotyczącej omówienia wyników badań.

Udzielając odpowiedzi na postawione pytania badawcze Autorka powinna na wstępie zaznaczyć, że odnoszą się one do województwa wielkopolskiego, gdyż jak sama zaznaczyła zdecydowała się na wybór tego województwa ze względu na to, że przyjęte tam rozwiązanie,

którego istotą jest funkcjonowanie na terenie tego województwa Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego (CWRKDiZ). Odpowiedzi na te pytania były potrzebne Doktorantce do zweryfikowania hipotezy badawczej, która została częściowo zweryfikowana. Pomimo potwierdzenia oddolnego (szkoły, przedsiębiorcy) wdrażania polityki młodzieżowej w obszarze kształcenia zawodowego, Autorka stwierdza, „że model współpracy w województwie wielkopolskim ma charakter łączący w sobie cechy podejścia *bottom-up* oraz *top-down*, co jest zgodne ze współczesnymi koncepcjami *governance* i implementacji polityk publicznych i nosi nazwę modelu hybrydowego" (s. 429). Wskazując na istniejące w Wielkopolsce dobre praktyki w obszarze kształcenia zawodowego, Badaczka podkreśla, że do osiągnięcia pełnego efektu synergii pomiędzy tymi trzema aktorami konieczne jest dalsze wzmacnianie partnerskiej współpracy. Na szczególną uwagę zasługują podpunkty ostatniego rozdziału, *Rekomendacje wynikające z badania* (5.2.), *Ograniczania badania* (5.3.), *Kierunki dalszych badań nad polityką młodzieżową w obszarze kształcenia zawodowego* (5.4.), które pozwalają czytelnikowi tej pracy nabrać przekonania, że ma do czynienia z dojrzałym opracowaniem naukowym, którego autorka krytycznie ocenia wyniki swoich badań. Wyraźnie oddziela to, co udało się zweryfikować, od tego co wymaga dalszych badań. Co więcej wskazuje obszary, które należy poddać szczególnej uwadze, oraz definiuje ograniczenia swoich badań, gdy pisze o ograniczeniach geograficznych (jedno województwo), metodologicznych (subiektywny charakter materiału empirycznego), czasowych (badania empiryczne były prowadzone w czasie pandemii co wpływało na jakość edukacji), dostępności informacji niezbędnych do realizacji badań (dane poufne, dane osobowe, informacje od przedsiębiorców), o różnorodności współpracujących podmiotów, które występują wewnątrz badanych podmiotów (szczególnie dotyczy to szkół i przedsiębiorstw oraz do pewnego stopnia samorządów). Powiaty byłego województwa poznańskiego i leszczyńskiego, to często inna opowieść o Wielkopolsce w stosunku do powiatów konińskiego, słupeckiego, kolskiego, tureckiego i kaliskiego a jeszcze inna w przypadku powiatów, pilskiego, złotowskiego i części powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego byłego województwa pilskiego.

W podsumowaniu Doktorantka trafnie postuluje kontynowanie badań związanych z kształceniem zawodowym jako elementu koniecznego do budowania gospodarki opartej na wiedzy. Wymaga to ponoszenia kosztów związanych z modernizacją i tworzeniem infrastruktury niezbędnej do nowoczesnej edukacji zawodowej, opracowywanie we współpracy przede wszystkim między szkołami i przedsiębiorcami, której patronować i wpierać organizacyjnie i finansowo powinny władze oświatowe i samorządy, korzystając z programów

unijnych. W efekcie "(...) promowanie wartości kształcenia zawodowego może nie tylko zwiększyć zainteresowanie młodzieży tą formą edukacji, ale także przygotować ją do wyzwań współczesnego świata. W efekcie takie podejście przyczyni się do stworzenia społeczeństwa zdolnego do innowacji, adaptacji i zrównoważonego rozwoju" (s.438).

Informacje dotyczące praktycznego zastosowania uzyskanych wyników badań.

Po dokonaniu niezbędnych korekt głównie związanych z trzema pierwszymi rozdziałami, wyniki badań i wnioski oraz rekomendacje z nich płynące powinny zostać opublikowane w części bądź w całości i zaprezentowane interesariuszom, którymi w tym przypadku są głównie władze oświatowe władze samorządowe i placówki oświatowe. Trudno bowiem oczekiwać, że wnioski z tych badań mogą zainteresować szersze grono przedsiębiorców. Równie dobrym miejscem, w którym mogłyby one być zaprezentowane są branżowe konferencje naukowe. Optymalnym rozwiązaniem byłoby opublikowanie tego materiału, oczywiście po jego skróceniu. Rekomenduję to rozwiązanie mając jednak świadomość z jakiego rodzaju wyzwaniami (głównie finansowymi) to się wiąże.

Informacja o ewentualnych nieprawidłowościach, które pojawiły się w ocenianej rozprawie doktorskiej.

W tym obszarze nie mam istotniejszych uwag, praca została zaplanowana zgodnie z wymogami stawianymi pracom naukowym i była przez autorkę konsekwentnie realizowana. Jeśli pojawiły się jakieś deficyty, o cym poniżej, to nie mają one wpływu na ogólną ocenę pracy.

Ocena czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego?

Odnosząc się do tego punktu recenzji należy stwierdzić, że każda praca naukowa jest oryginalna, jeśli kryterium uczynić wybór problemu badawczego, zastosowaną metodologię, sporządzenie raportu z badań i sformułowanie wniosków i rekomendacji. Temat organizacji systemu szkolnictwa zawodowego w Polsce nie jest przedmiotem intensywnych badań, już choćby z tego względu można rozprawę uznać za oryginalną. Jednak, o czym sama autorka pisze (s. 433), z uwagi na to, że badania ograniczyły się jedynie do województwa wielkopolskiego na ich podstawie nie można formułować diagnozy stanu szkolnictwa

zawodowego jako części polityki publicznej w Polsce. Oryginalności można się doszukiwać w przyjętym w tej pracy założeniu, że sposób organizacji szkolnictwa zawodowego w województwie wielkopolskim jest rozwiązaniem modelowym w skali ogólnopolskim, autorka dodaje, że również europejskim (s. 416). To jest jednak chyba zbyt daleko idące uogólnienie, choćby z tego względu, że przyjęty w Polsce 1 września 2017 system kształcenia dualnego był wzorowany głównie na doświadczeniach holenderskich, norweskich, szwajcarskich, niemieckich i austriackich (s. 254-255). Tak więc badanie dobrych praktyk w takiej intencji, aby wnioski z tych badań zaimplementować do rozwiązań stosowanych w innych regionach, z uwzględnieniem ich specyfiki demograficznej, kulturowej, czy przede wszystkim gospodarczej, jest niewątpliwie wartością dodaną tej pracy do dyskusji na temat funkcjonowania i potrzeb systemu szkolnictwa zawodowego w Polsce.

Ocena czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej?

Odnosząc się do tego punktu recenzji stwierdzam, że rozdziały poświęcone teoretycznym podstawom prowadzonych badań, oraz rozdział metodologiczny w sposób przekonujący dowodzą, że Autorka potrafi zaimplementować funkcjonujące w obszarze jej badań koncepcje (koncepcja cyklu polityki publicznej, nielinearne teorie polityki publicznej) na potrzeby prowadzonych badań. Co najważniejsze potrafi krytycznie podejść do istniejących rozwiązań teoretycznych (s. 24) i wykorzystać krytykę lasswelowskiego modelu polityk publicznych do opracowania własnej koncepcji badań. Równie mocną stroną tego tomu jest zastosowana metodologia badań. Pisałem o tym powyżej. Doktorantka konsekwentnie realizuje założenia klasycznego dla nauk społecznych, do których zalicza się naukę o polityce, opracowanego przez Earl'a Babbie'go schematu badawczego. Co najważniejsze krytycznie podchodzi do wyników własnych badań, wskazując ich bariery i ograniczenia, a jednocześnie podkreślając ich mocne strony, gdy rekomenduje wykorzystanie ich do „opracowania skutecznych strategii edukacyjnych adekwatnych do wymagań rynku pracy oraz aspiracji młodzieży" (s. 435).

W przypadku, gdy autor recenzji stwierdzi, że rozprawa doktorska zasługuje na wyróżnienie należy wskazać uzasadnienie postawionego wniosku.

O ograniczeniach dotyczących tego punktu pisałem powyżej. Przy ich uwzględnieniu wydaje się wskazane poszukiwanie możliwości wydania tego tomu. Z oczywistych względów naturalnymi adresatami są władze samorządowe i oświatowe województwa wielkopolskiego.

Uwagi recenzenta.

Tytuł rozprawy jest nieprecyzyjny, gdyż nie wskazuje jednego z kluczowych podmiotów triady jakim jest samorząd. Ponadto powinien informować, że badania dotyczą jednego z województw. Autorka postanowiła, zgodnie z praktyką badań naukowych, poddać testowaniu opracowane narzędzia badawcze i do tego celu wybrała region (Mazowsze), który jest znacząco różny, kulturowo, gospodarczo, w stosunku do Wielkopolski. Szkoda, że nie pokusiła się o wskazanie różnic między tymi regionami.

Od samego początku miałem wątpliwość, czy piętnaście wywiadów to wystarczający materiał do tego, aby na jego podstawie móc formułować wnioski dotyczące funkcjonowania systemu. Zwłaszcza, że szczególnie jeden podmiot, przedsiębiorcy, był dość homogeniczny, gdyż były to głównie firmy z kapitałem zagranicznym. Dominują firmy niemieckie, w gdzie system kształcenia i szkolenia (VET) jest od wielu lat stosowany. Zabrakło przedstawicieli rzemiosła, które w Wielkopolsce jest silne i ma duże tradycje w organizowaniu kształcenia zawodowego dla młodzieży szkól zawodowych. Wskazuje na to Autorka charakteryzując działalność Wielkopolskiej Izby Rzemieślniczej (s. 324-325).

Szkoda, że nie pokusiła się na przeprowadzanie choćby zwiadu badawczego wśród odbiorców działań szkół, przedsiębiorców i samorządu, jakimi są uczniowie szkół o profilu zawodowym. Byłaby to swoista weryfikacja na ile system funkcjonuje w ocenie tych, do których jest adresowany. Mam oczywiście świadomość, że rozbudowałoby to ten projekt, lecz niewątpliwie pozwoliłoby zweryfikować jego skuteczność w osiąganiu celów, dla których został stworzony. Ciekawe przy tej okazji byłoby poznanie losów absolwentów szkół zawodowych funkcjonujących w systemie VET.

W pracy zabrakło wyraźnego wskazania jakie przyjęła ona rozumienie polityki publicznej. Umożliwiłoby to lepsze uzasadnienie wyboru modelu implementacji polityki publicznej zastosowanego w badaniach nad kształceniem zawodowym.

Wszystkie powyższe uwagi nie przekreślają bardzo wysokiej oceny dysertacji mgr Magdaleny Smolak.

Ważniejsze uwagi szczegółowe i niezręczności językowe.

s. 61: Włodzimierz Anioł ***mówi*** również o aktywności aktorów … . Sformułowanie „mówi" w tekście naukowym nie jest najszczęśliwsze.

s. 113: W wielu krajach **Wspólnoty Europejskiej** wybrane struktury …., oczywiście chodzi o Unię Europejską.

s. 119: W tabeli 11 jest sformułowanie, „Wzmacnianie pozycji młodzieży z obszarów", nie zostało doprecyzowane om jakie obszary chodzi.

s. 126: Jest: Takie konsultacje przeprowadzane są we wszystkich państwa UE …, winno być państwach UE … .

s. 164: Jest: Program „Równać szanse" winno być „Równe szanse", stowarzyszenie, którego prace koordynuję było w tym programie 12 lat.

s. 272: Jest: Polska jako członek Wspólnoty Europejskiej, winno być Polska jako członek Unii Europejskiej.

s. 278: Autorka pisze: „Na etapie projektowania badania, na podstawie przeglądu literatury przedmiotu, analizy raportów instytucjonalnych oraz obserwacji własnych". Nie wyjaśnia na czym polegała ta obserwacja.

s. 285: Jest: „(…) zgoda na nagrywanie oraz zapewnienie anonimowości rozmówców" winno być „(…) poufności rozmówców", gdyż autorka znała ich dane osobowe.

s. 287: Jest: „Analiza uwzględniła zarówno treści jawne, jak i kontekst społeczno-instytucjonalny". Użyteczne byłoby wyjaśnienie czytelnikowi jaki był ten kontekst.

s. 299: Na mapie zostały zamienione miejscami powiaty leszczyński z kościańskim.

s. 300: Jest: " Wielkopolska może też pochwalić się wysokim poziomem przedsiębiorczości (…)". Sformułowanie pochwalić się nie jest najszczęśliwsze w tekście naukowym.

s. 345: Jest: „(…) swojej firmy w wykształcone młody kadry (…)". Zapewne Autorce chodziło o „młode kadry".

Konkluzja recenzji.

Temat rozprawy doktorskiej mgr Agaty Smolak jest niezwykle aktualny, wybór tematu pozwolił Autorce na analizę problemu o szczególnej wadze społecznej, jaką jest funkcjonowania systemu edukacji zawodowej w Polsce. Temat rozprawy, treści zawarte w niej wzbogacają dotychczasowe badania i wiedzę w obszarze nauk o polityce i administracji. Aktualność tematu, poddany analizie materiał i przeprowadzone badania, wnoszą wkład do rozwoju badań politologicznych i szerzej nauk społecznych. Rozprawa została przygotowana rzetelnie, wnioski Autorki są trafne. Doktorantka wykazała się dużą umiejętnością prowadzenia samodzielnych badań naukowych.

Rekapitulując, po zapoznaniu się z treścią rozprawy mgr Agaty Smolak zatytułowanej *Polityka młodzieżowa w sektorze kształcenia zawodowego. Studium przypadku współpracy szkół kształcenia zawodowego z przedsiębiorcami,* napisanej pod kierunkiem dra hab. Radosława Marzęckiego, prof. UKEN, stwierdzam, że odpowiada wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplinie nauk o polityce i administracji, a tym samym może być podstawą dopuszczenia jej Autora do dalszego procedowania.